

UN DOCUMENT PRIVIND RESTAURAREA TURNULUI CU CEAS DIN SIGHIȘOARA ÎN URMĂ CU DOUĂ SECOLE

ȘTEFAN MOSORA

Diferențierea preocupărilor pentru restaurarea monumentelor de lucrările de înnoire, de „dregere” sau de adăugire a unor construcții moștenite de la înaintași, lucrări care au fost întreprinse în tot decursul evului mediu și pe care în multe cazuri pisaniile le prezintă ca „zidiri de iznoavă” sau ca „ridicări din temelii”, nu este totdeauna ușoară. Se poate totuși spune că începând cu cel puțin două veacuri în urmă, deci de la pragul epocii moderne, obișnuitelor lucrări de întreținere a monumentelor le-au luat locul, în unele cazuri izolate și la început doar cu timiditate, inițiative ce pot fi încadrate în categoria restaurărilor. Precizarea lor ca atare este posibilă datorită consemnării în scris a lucrărilor întreprinse și datorită constatării, pe temeiul acestor mărturii scrise, că cei care le-au condus sau le-au executat au fost preocupați de menținerea aspectului vechi al monumentului respectiv.

Din această categorie de lucrări fac parte și cele pe care le-a suferit în urmă cu exact două sute de ani celebrul Turn cu ceas al cetății Sighișoarei. După cum se știe, monumentul și-a căpătat înfațișarea actuală și silueta caracteristică spre sfârșitul veacului al XVII-lea, mai exact în anul 1677 când a fost dres și modificat — mai ales în ceea ce privește acoperișul — în urma incendiului ce a produs mari pagube mai tuturor clădirilor vechi din Sighișoara. Incendiul din 30 aprilie 1676 și lucrările din 1677 se interpun între vechiul turn al porții principale a cetății, folosit până în 1556 și ca sediu al Sfatului orașenesc, și turnul baroc cu acoperișul lui înalt de 39,50 m pe care îl vedem astăzi.

O sută de ani după lucrările din 1677 datorită degradărilor treptate pe care le-a suferit monumentul, mai ales în partea superioară, s-a simțit nevoia unor lucrări care să-i asigure conservarea. De lucrări s-a ocupat meșterul Ioan Roth, pe atunci „inspector cu construcțiile orașului”, care a consemnat într-un document operațiile întreprinse, document pe care l-a depus în globul de tablă din vârful turnulețului vestit al acoperișului. Documentul a fost citit și copiat în anul 1894 de către inginerul F. Mildt, cu prilejul unor lucrări de reparații, fiind apoi așezat din nou în același loc. Socotim utilă publicarea câtorva extrase din acest document, care ne-a fost pus la dispoziție cu multă bunăvoință de familia pasionatului cercetător al trecutului Sighișoarei care a fost Julius Misselbacher, a cărui traducere din germană am întocmit-o. Asemenea documente îmbogățesc baza de informații a unei viitoare istorii a restaurării monumentelor istorice din România, care așteaptă să fie scrisă.

„... Scopul adevărat al acestor rînduri este doar acela de a arăta urmașilor cum a fost din nou înnoit acest turn, după ce a stat cam o sută de ani, după construirea acestui acoperiș învelit cu tablă (care) era acum foarte stricat deoarece lungimea timpului a făcut ca lemnul să fie în parte degradat și în parte stricat, tabla a ajuns să fie găurită din cauza ruginii, încît nu se mai putea ca el (turnul) să fie lăsat să stea astfel. Și așa dar s-a făcut începutul (lucrării) atunci cînd prea onoratul Magistrat și onorata comunitate au hotărît să le înnoiască pe toate acestea și să

le îmbunătățească pe celelalte, după posibilități. Anul 1775 în luna mai.

Meșterul dulgher a fost Ștefan Herberth, zis Radler, și acesta a făcut cu multă pricepere schela pe dinafară, în sus, pînă la globul de sus, și toată tabla veche a fost scoasă, de asemenea și toate documentele (Bogen-colî?) din globurile cele mari, și în locul acestora totul a fost făcut din nou și acoperit de sus pînă jos. Globul cel mare de aramă care este foarte tare aurit și care poate cuprinde 6 duble (Viertel—felderă=20 l) de grîu a fost stricat și printr-o împușcătură și din această cauză a fost luat jos împreună cu bara de fier de deasupra care este lungă de un stîngen și jumătate și pe care este cocoșul cel mare, și totul a fost adus la mine în casa mea din Bayergasse (actuala str. Gheorghe Gheorghiu-Dej), care este așezată în fața fîntînilor, cealaltă casă mare (?); pentru ca să se dreagă globul, acesta a trebuit să fie desfăcut cu destul de multă grijă, dar nu i s-a întîmplat nici o stricăciune, și a fost așezat din nou la un loc; cocoșul era împușcat în trei locuri, el este de asemenea din aramă, și a fost desfăcut pînă a fost dres, și cînd l-am pus laolaltă i-am prins în cuie sub gușe un vas cu cîteva monede care umblau pe atunci.

Însă acestea s-au petrecut cu cea mai mare mirare, pentru că a venit lumea din toate locurile pentru a vedea cocoșul, care este mai mare decît un indian (!) cu pene mari, lungi, din aramă, la care este acum adăugat și vulturul dublu (bicefal) sub cocoș și este lung și lat de un cot cu aripile sale. Și după ce totul a fost dres a fost ridicat sus la 20 august sub privirile unui mare număr de spectatori și imediat după aceea dulgherul a început să acopere, acestuia i-a urmat tinichigiu și s-a ajuns cu acoperirea la sfârșitul lui octombrie pînă la globul cel gros și aici a trebuit să se oprească (lucrarea) din cauza răcelii, pînă în mai cînd din nou a fost reluată (lucrarea) pînă la Sf. Mihail al anului 1776 cînd amîndoi, dulgher și tinichigiu, au isprăvit. Numai lucrul celor doi meșteri, al salahorilor, fierul, munca de funar, de fierar, s-au ridicat la optsute de galbeni ungu-rești, fără tablă (și) douăzeci și unu de butoiașe (de vin? n.n. Șt. M.). Eu însă eram pe atunci nevrednicul inspector cu construcțiile orașului și mi s-a poruncit pe lîngă aceasta și această supraveghere, care însă mi-a adus mare grijă și mare greutate și mult necaz cît și multă și grea osteneală, prin multe urcări și coborîri, căci foarte des a trebuit să mă sui pe schela cea de sus aproape de globul cel mare și după aceea (a trebuit să mă urc) aproape de două ori zilnic. Iar dacă aș fi fost tînăr și sprinten, atunci nu mi-ar fi venit atît de greu, dar mă apăsau tare cei șaptezeci de ani ai mei, căci nu prea eram dibaci pentru a urca. Pînă aici mi-a sorocit bunul Dumnezeu viața, el va ști mai departe cît de lung (mi-o va soroci). Și încă ceva aș vrea să adaug pe care cititorul binevoitor nu mi-o va lua în nume de rău... (urmează detalii din viața familială a autorului scrierii, născut în Jidvei, fiu al unui morar venit la Sighișoara pentru a dregi în anul 1714 morile orașului)... Sighișoara, în ziua de 15 septembrie 1776, Ioan Roth, inspector cu construcțiile, meșter staroste al breslei arămarilor“.